Бр. 17 У Новом Саду, у петак 25. јануара (6. фебруара) 1914. Година XLIX.

„Застава излази сваки дан двапута осим недеље и празника.

Цена је за Угарску, кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље, за један месец 2 круне и 70 потура, а за три месеца 8 круна.

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

ЗАСТАВА

Лист српске народне радикалне странке (Вечерњи лист.) Издање „Рада“ дион. друштво у Руми.

За огласе плаћа се 12 потура од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ налази се у кући Јована Чавића, у главној улици број 6. (први кат).

Поједини вечерњи бројеви стају 4 пот.

Шта стоји у буџаку?

У јавноме животу, где се расправљају политичка питања, налази се једно питање сасвим у буџаку. Хоће већ полако да га претрпа прашина. То је српско питање у Хрватској и Славонији.

Видим и сам: у нашем новинарству постало је већ казорно писати о том питању. Као када би неко почео да говори данас о исходију св. Духа. Мани то сад, имамо других ствари.

Све јаче избија мишљење, да смо ми Срби и Хрвати један народ. Лепо! Али се крај свега тога једни зову Срби и хоће и даље да се зову Срби; друга се зову Хрвати и хоће и даље да се зову Хрвати. Али није све само у томе. Срби имају ћирилицу, Хрвати латиницу. Срби имају своје засебне културне установе, о којима до данас није нико казао да их треба напустити.

Има нечега, што се некада звало: Српски захтеви. И српска самосталаа странка има у свом програму, да треба узаконити равноправност ћирилице с латиницом. Треба олакшати подизање српских вероисповедних школа. Да се тим школама призна право јавности, чим испуне законске прописе. Треба узаконити сразмерну потпору из земаљских средстава за све српске културне установе. Треба да се узакони сразмерна државна потпора српској православној цркви. Треба да се законом изједначи српска православна црква са црквом католичком. Па онда долази признавање српске заставе и т. д.

Рекох већ, та су питања дошла у буџак и попадала је по њима прашина. Једни говоре, управ не говоре већ само шапућу: Кад смо с Хрватима један народ, отпадају сви српски нарочити захтеви. Други шапућу мало гласније: Мир! Не износите те захтеве, да не надражимо хрватску опозицију. А трећи веле сасвим треће, али и ти трећи неће да се изваде из буџака српски захтеви.

Ти трећи, то су вође српске самосталне странке. У недавним седницама хрватско-славонског сабора, истакли су Прибићевић и Будисављевић ново начело у политици: кавањерство!

Кажем, да је то нешто ново у политици. Сваки може да изиграва кавањера, када се тиче његових права и захтева. У име народа и његових права, не сме нико да изиграва кавањера, да се галантно одриче и да се разбацује.

Та два самостална господина изјавила су у сабору, да они не мисле сад да покрећу српске захтеве. А то зато, да се не помисли, како ми Срби уцењујемо браћу Хрвате. Да се не помисли, како смо ми Срби, бранећи интересе хрватске домовине, већ брже боље похитали, да им поднесемо наш рачун на исплату и т. д. Дакле нека само стоји и даље српско питање у буџаку. Великом муком и дугим промишљањем, нашла су господа нов разлог, како да се одгурну српски захтеви у страну.

А како браћа Хрвати из хрватско-српске коалиције? Да ли су и они кавањери? Или ако и не баш кавањери, а оно макар справедљиви. Јесу ли они после оних лепих речи изјавили: Браћо наша и дружино Срби! Ви не иштете и не тражите, што вам припада. Нећете да сте према нама савезницима насртљиви. То је кавањерски од вас и ми то високо ценимо и дуboко признајемо. Али ми знамо и своју дужност. Што ви нас мање гоните, тим ћемо ми брже и одлучније да решимо српске захтеве и да задовољимо правду. Један смо народ, па што вама дајемо, дали смо и себи.

Разуме се, нема ни разговора да је коме брату Хрвату из хрватско-српске коалиције пало на памет, да такво што каже Они су чули оне речи Прибићевића и Будисављевића, чули, ћутали, сложили се и необично им је било мило. И све дебља прашина пада на српске захтеве.

Мислите ли, да су Прибићевић и Будисављевић и помислили, да ће постићи својим изјавама што друго код коалицијонаша Хрвата, но што су постигли? Не! Знали су они добро, како стоји ствар. Осећају и знају они, да српским захтевима у данашњем времену, напросто нема места. Па да не би други ко гурнуо то питање напред, хтели су сваком таквом унапред да запуше уста. Нису хтели да дочекају напад, него почеше да изигравају кавањере. И сад усудите се ви други, ако смете, да крећете српско питање. Тај, који би то учинио, био би жигосан као чизмарски шегрт, који, чим је ципела готова, одмах трчи с рачуном.

Видите ли ви, зашто није ни један, ама ни један радикал смео да уђе у сабор. Та могло би се догодити, да тај изабрани радикал не буде у стању да се уздигне на висину Прибићевићевог кавањерства и да покрене српске захтеве. И коме онда горе него срп. самосталној странци.

А како би лепо данас могло да се крене питање српских захтева. Ено је усисрла у Хрватској и Славонији уставност. Ено је „решено“ питање о прагматици. Питање о финансијској нагоди ишло је глатко. Са угарским министром-председником Тисом утврђен је не само споразум, него видимо читаву „љубост“. Чланови хрватско-српске коалиције гучу према њему као голубови. Били су чак на заједничкој, братској вечери са мунговима. Све су средили и уредили; мирно и спокојно спавају, за права Хрватске и Славоније не боли их глава. Па зар не би била жива згода, у овом сретном затишју, на крају „великих успеха“ подсетити браћу на онога, који већ толико стоји пред вратима и чека своје право?

Ја доиста не знам, би ли се обрадовали, или намргодили Хрвати из коалиције. Али да би наш нови пријатељ, енергични Тиса, пре прекинуо ову велику љубост са хрватско-српском коалицијом, но што би дозволио, да се и спомену српски захтеви, то знам. И то знају сви.

Тиса и српски захтеви?! Како је то далеко. Па што нам онда говоре да неће. Би они, бар да покажу и најмањи успех сред ове велике њихове бруке, али не могу.

Српски захтеви још су једнако у буџаку и на њих пада све гушћа прашина.

Јаша Томић.

Немачке оптужбе против Русије.

Немачки лист „Франкфуртер Цајтунг“ оптужује Русију, да она наводно рови против Немачке и против Тројног Савеза. Каже, како је — по бечким извештајима — у Галицији отела маха руска пропаганда, широких размера, која иде за тим, да тамо створи неред и заплете. Како недавно у Лвову одржана скупштина галичких Руса није била ништа друго, него скуп руских агената и агитатора. Даље оптужује немачки лист Русију и за то, што настојава да створи нов балкански савез. Ако баш не успе, да у тај савез увуче и Бугарску, Русија настојава, да бар Грчка и Румунија склопе савез са Србијом. Осим свега тога, на немачко-руској граници се поново прикупљају руске трупе. Сарха томе је, по немачком мишљењу, да се приуготови акција Русије у Румунији, коју је 1912. год. осујетило само одлучно протестовање Немачке. У немачким дипломатским круговима држе, да Русија свим тиме хоће да застраши Тројни Савез, те да добије слободне руке у Азији. — На све те немачке оптужбе може се само рећи, да су у страха велике очи.

Догађаји на Балкану.

Изјава бугарског посланика.

Поводом изјаве српског министра председника Пашића, да верује да је склопљен турско бугарски савез, бугарски посланик у Петрограду, генерал Ратко Димитријев изјавио је у „Биржевија Вједомости“, да између Турске и Бугарске није склопљен неки нарочити уговор. Изјавио је даље, како и у Бугарској жале што се распао балкански савез. Да се Бугарска поново приближи својим старим савезницима, потребно је у првом реду, да Србија призна равноправност бугарског језика у Македонији.

Румунско-грчки савез.

У берлинским дипломатским круговима поново тврде, да ће ових дана бити склопљен савез између Грчке и Румуније. Румунија хоће да на тај начин осигура онај положај на Балкану, што је створен букурешким уговором о миру. Она никада неће дозволити, да се положај измени. — Исти кругови одлучно тврде, да су вести о обнови балканског савеза неистините.

Бојеви у Албанији.

Атински листови јављају о новим сукобима на грчко албанској граници. Грци су морали против арбанашких чета да употребе и топове. Нарочито је жестока битка била код Фецолија, у којој је погинуло преко 200 Арбанаса. — Арбанашко становништво у Преметију послало је брзојавну жалбу заступницима великих сила у Скадру, у којој се жале на пустошење овет грчких чета.

Вести из Црне Горе.

Поштанске станице у Плевљу, Бијелопољу, Беранима, Ражају, Пећи, Бакрвици, Плаву, Гусињу и Тузима отварају се 1. фебруара. — Краљ Никола је одликовао трећим степеном Данилова реда Николу Косаческа, главног управитеља румунских пошта и Саву Мијалковића, главног управника српских пошта, који су у Букурешту потписали споразум о поштанско телеграфску конвенцију између Црне Горе и Румуније. — Светосавску забаву, коју су приредили у „Ветском Дому“ наставници цетињских основних школа са својим ученицима, посетио је и краљ Никола.

Долазак принца Вида у Албанију.

Коначно је решено, да принц Вид 2. (15.) фебруара иде у Албанију. У Драчку луку допратиће га убојно бродовље свију великих сила, које ће му чинити почасну пратњу. Енглеска ће изаслати два брода. Држи се, да ће дотле бити решена и ствар албанског зајма.

Велика народна забава у Новоме Саду.

На Три Јерарха приредиће одбор за народно просвећивање велику народну забаву у великој дворници Краљевој хотела. Програм ће бити овај: 1. Смеса српских народних песама, свира војничка музика. 2. Поздравни говор председника одбора за народно просвећивање, Јована П. Јовановића. 3. „Народни збор“ од Ј. Маринковића, пева мешовити збор академског певачког друштва „Обилић“ из Београда. 4. „Оче наш“ од Ј. Маринковића, пева мешовити збор српског занатлијског певачког друштва „Невен“. 5. Песме из „Коштане“, пева госпођа Драга Спасићка, чланица кр. срп. нар. поз. у Београду, на гласовиру прати је госпођа Огњанка Ђосићева. 6. „Сепл Шлиговиц као антиалкохоличар“, приказује Милан Ланер, први београдски комичар. 7. Смеса српских народних песама, изводи тамбурашки збор „Кола Занатлијске Омладине.“ 8. „Десета руковет — песме са Охрида“, од С. Мокрањца, пева мешовити збор српског ратарског црквеног певачког друштва новосадског,

9. „Прељ Јоца брез носа“, приказује Милан Ланер, први београдски комичар. 10. „Јуначки поклич“ од Ј. Маринковића, пева мушки збор академског певачког друштва „Обилић“ из Београда. 11. **Буњевачко народно коло, приказују буњевачки младићи и девојке из Суботице.** (С њима ће доћи и многи прваци наше браће Буњеваца, да посете народну забаву у Новоме Саду). Улазнице се добивају у књижарници Св. Ф. Огњановића.

Како раде родољубиви заводи.

Српски кредитни завод у Новој Градишци, који лепо напредује и упркос неких злобника, и ове године је осим осталих одвојио из чисте добити: за сиромашне приправнике српске учитељске школе у Горњем Карловцу 100 круна, за трапезу ученика учитељске школе у Пакрацу 100 круна, за трпезу српске академске омладине у Прагу 50 круна, а академске омладине у Прагу 30 круна. — Тако раде родољубиви новчани заводи.

Комесарско газдовање.

Пишу нам из Барања Бана, да су комесари и тамошњој црквеној опћини одузели досадању припомоћ из народних фондова. Барањабанска опћина је малена и сиромашна, те је сада у великој неприлици. Тако комесари доводе у неприлике наше црквене опћине и у опасност вероисповедне школе, а дају калуђерима, да шаком и капом разбацују народну имовину. Тим својим злим радом отварају народу очи, да свим силама брани своја права од комесарско-калуђерске најезде.

„Новосадски подрепаш код Тиса“

Јуче су новосадски мунгови и подрепаши били код министра председника Тисе и предали му диплому као почасном грађанину Новога Сада. О пријему мунгова и подрепаша код Тисе наш пештански извештач телефонисао нам је ово:

Тису у име Срба није поздравио нико. Са службене стране изјављују да сам Тиса није дозволио ту „чест“ подрепашима, јер он добро зна да му они нису дошли као заступници српског народа и да немају права да говоре у име српског народа, него да су његови измеђари и подрепаши као и остали. С тога им није хтео да призна нека посебна права и „чести“. Али ја из поуздана извора дознајем, да је разлог, што га подрепаши нису поздравили, сасвим други. Један искрени Тисин пријатељ јавио је Тиси, да су подрепаши одредили референта Љупка да га поздрави и обавестио га је, ко је Љупко и какви су му говори. Тада се Тиса уплашио за свој живот и забранио, да га поздравља Љупко. Љупко се због тога расрдио, па остао код куће, а од осталих подрепаша нико није био спремио говор, те тако Тиса остаде без подрепашког поздрава. Истина, био се покушао Гугенберг, јер он уме наздрављати натпрочима и без нарочита спремања, али онај мађарски пријатељ Тисин био је одлучно против Гугенбергову поздраву, јер би Тиса одте говоранције, ако ништа друго — оно бар — ударила капља.

Тиса се, кад су му предали диплому, руковао са свима члановима мунговско-подрепашке депутације. А знате ли, с ким се руковао прво? Нећете можда ви веровати, али права, правцата је истина, да се прво руковао са: Котрљаном. Па не само то, него за читаво трајање поздрава и отпоздрава није скидао очију с њега. Непрестано га је муштрао погледом, и строгим и радозналим. Са истим таким погледом му је и пришао. И стадоше један према другом. Тиса висов и суводањав, Котрљан мали и здепљаст. Тиса се још више уздиже и нагиње над Котрљаном, а Котрљан се још мање смањује, па само ваља избуљеним очима, час Тиси у лице, час тамо негде доле. Тиса се успео већ и на прсте и хоће да се надвири над Котрљаном, а Котрљан се већ стиљио с подом и са пода му се само још избуљене очи ваљају горе доле. А знате ли шта је било? Дознао сам и то. И један и други тражили су: реп. Реп — један другоме. Котрљан је мерио, где је Тисин реп, да му се укотрља под реп. А Тиса је мислио, да су му „безобразни Раци“ (тако се после изразио) послали у депутацију Зизибамбулу (познати дресирани мајмун). С тешком су муком мунгови уверили Тису, да је то виши варошки чиновник и тако га ублажили.

Не могу вам сад о свему опширно јављати (скуп је телефон), него ћу само, на брзу руку, још по нешто.

Муладина је Тиса ословио са: „Како Вам иде гшефт?“ Држао је, да је месар. Муладин се збунио, замуцао, те жупан, видећи Муладинову забуну, шапну Тиси: „Та то је онај што издаје Српство.“ Али се Тиса није збунио, те понови: „Но, како Вам иде гшефт?“ — „Па, добро“, промуца Муладин. — „Тако, тако“, одврати Тиса, „а док сам ја на влади, биће још и боље“.

Управитељ Радић није ни дочекао да дође на њега ред, него је прискочио Тиси, поклонио му се до земљице црне и развезао: „Ваша Ексе ленцијо, ја сам управитељ Хазафић, хоћу рећи Радић...“ Али га Тиса прекиде: „Јесте ли и Ви варошки представник? Или сте дошли у име професорске колегије или гимназијског патроната?“ То питање удуши Душка, те Радић хладећ' чувства утону у гомилу.

Лепо се показао и Марко. Како је стојао у последњем реду (знате, због оног мало незгодног ризичног громког клањања), једва се прогурао до Тисе. А тада га стаде загледати од главе до пете, стручњачки промеравати, па онда и поигравати, бечити се, па ситно и њискати. Чак хтеде да га и потапше, док се Тиса не окрену на њ: „Но, шта је?!“ Марко загребе. После је причао: „Хо мај, тако сам се одушевио, да нисам знао ни где сам, ни ко сам, ни ко је Он. П' онда сам се опет тако уживео у своје звање, да сам помислио да председавам у комисији. П' онда у одушевљењу опет нисам знао, да ли сам председник комисије ја а он „кандидат“, или је председник он, а ја „кандидат“.

Како су се понели остали и како је било на ручку што им га је дао Тиса — писаћу вам.

„Југословени“ под водством својих првака.

Као што „Ријечки Нови Лист“ јавља, у Загребу су одржали неки „Југословени“ своју конференцију Савеза јужнословенских земаља, а на челу којих су: Jakobi, Spitzer, Landau, Horn, Kohn, Krausz, Licht, Stern, Barmayer, Löwy, Weber, Seidemann, Thau и т. д. — Зар су на те спали Јужни Словени? Зар ти и таки заступници Југословенства? Ето какви се Југословени скупљају по Загребу!

Купао се у Дунаву.

Пишу нам из Ст. Футога: Јављам вам, да се код нас јуче, у четвртак, 23. јануара (5. фебр.) око 4 сата после подне окупао у Дунаву Јован Боњац, родом из Бегеча. Кад смо га питали, зашто је то радио, одговорио нам је: Да покажем да сам челик-Србин.

Брзојави „Застави“.

Стигли 24. јануара.

Изјава Николе Пашића.

Београд (Р.) У разговору са уредником петроградског листа „Новоје Времја“ Пашић је изјавио, да је заједнички програм Србије, Грчке, Црне Горе и Румуније израђен у Букурешту, те да конферисање са Венизелосом у Петрограду не би имало ништа да дода заједничкој сарадњи тих држава, која сарадња даје довољне гаранције за одржање мира на Балкану. Пашић не види оправдана разлога за нарушавање мира на Балкану. Ради острва Хијоса и Митилене може доћи до поморске демонстрације. Односно Албаније Србија има само једну жељу, да нова кнежевина добије међународни карактер и да у њој ни једна велика сила не добије нарочите и искључиве привилегије. Србија не жели, да Албанију окупирају Аустрија и Италија, јер би то довело до нежељених заплета због српско-албанских граница, које су тако тешке за Србију и могу служити за пример оним границама, које се не желе. Вести, које су распрострте из Бугарске о тобожњим гоњењима у Мађедонији злонамерно су лажне. Србија ће бити срећна, ако дописници страних листова оду у Мађедонију и увере се. Пашић држи, да су вести о турско-бугарском савезу основане, али тај савез неће донети савезницима никакве користи. Не треба заборавити, рекао је Пашић, да је осим Србије, Црне Горе и Грчке и Румунија заинтересована за равнотежу на Балкану. Преговори Србије са бечком владом о питању источних железница теку нормалним током. Железничка пруга биће по свој прилици неутрална.

Седница српске владе.

Београд. (Р.) Јуче од 5 до 7 сати у вече била је министарска седница под председништвом дра Лазе Пачуа. На седници се прегледа државни предрачун за ову годину. Министарски савет је после бриж[illegible] прегледа решио, да се предрачун пошље државној штампарији ради штампања, а затим ће се разаслати народним посланицима и чим се састане народна скупштина, биће стављен на дневни ред.

Трговачки уговори Србије са Аустроугарском и Грчком.

Београд. (Р.) Ускоро ће министар народне привреде довршити скупљање података, који су потребни ради ревизије трговачког уговора Србије са Аустроугарском и Србије са Грчком. До краја овог месеца трговачка комора има дати мишљење о ревизији тих уговора и шта треба тражити, када буду вођени преговори са једном и другом државом.

Пут грчког министра председника.

Београд. (Р.) Венизелос је стигао у Букурешт, где ће бити два дана. Конферисаће са новим румунским министром спољних послова. После ће бити примљен и у нарочиту аудијенцију код краља Карола. Из Букурешта долази Венизелос у Београд, где ће се задржати два дана. Из Београда ће се преко Солуна вратити у Атину.

Изасланство Североамеричких Држава у Београду.

Београд. (Р.) Изасланство Североамеричких Сједињених Држава посетило је јуче пре подне министре финансија и привреде. Изасланство је предводио амерички посланик за Балкан, Вописка. Изразило је жељу, да Србија суделује на међународној изложби приликом свечаности отварања Панамског Канала. Министри у начелу пристали. Изасланици желели, да посете и краља, али како их је краљ могао примити тек после два дана, отпутовали су у Бугарску, а када се оданде врате замолиће аудијенцију код краља. Изложба ће бити 1915. године.

Пештански листови о грофу Бобринском.

Будимпешта. Листови пишу, да је исказом полицаја Дулишковића доказано, да је гроф Бобрински хтео да у угарски сабор доспе и таки посланици, који би заступали русофилску пропаганду. Даље наводе, како је Бобрински био одредио 500 рубаља за интерпелацију у угарском сабору, како је наговарао ђаке из Угерске да се уче у Русији, материјално помагао и организовао са намером, да би могао послати у Угарски сабор заступнике своје руске националне идеје. Држе, да је тиме „потпуно доказано“, да је парница против Русина великоиздајничка. Бобринском стојала на расположењу знатна средства са ширење пропаганде. Помагале су га наводно и руске власти. Овдашњи листови тврде, да Бобрински хоће да завара јавно мнење у Европи, кад тврди да је покрет у северној Угарској био чисто верски. (То је данас јасно за свакога. Само би Беч да докаже противно.)

Тисини преговори са Румунима.

Будимпешта. Тисини преговори са тројним одбором румунског народног комитета завршени су. За десет дана састаје се румунски комитет у Будимпешти.

Хрватско-славонски делегати у Будимпешти.

Будимпешта. Хрватско-славонски делегати посетили су и сва министарства.

Одлазак грофа Бобринског.

Мармарошсигет. Гроф Бобрински је отпутовао јутрос са својим пратиоцима. На станици је био и капетан пограничне полиције. Бобрински је изјавио, како су власти у Угарској биле према њему врло предусретљиве, па и судци и државни одветник.

Конференција мира.

Уашингтн. Влада је позвала велике силе на трећу конференцију мира у Хаг.

Одговорни уредник:
МИТА КЛИЦИН.

БИЛИЈАРА! Све врсте нових и употребљаваних, Тиволи игара музичких аутомата са убацивањем новаца, пивских апарата, као и свих осталих за гостионице и кафане прибора. Може се добити јефтино на отплату. Старе билијаре примам у промену на захтев шаљем ценовнике сваком бадава. **JOHANN SCHMIDT, Bacsfehetechegy.** Интерурбан. Телефон бр. 9. 121 2—100

За своју штампарију потребујем 2 дечка из добре куће за шегрте. — Сву обскрбу за њих узимам на себе.
104 **Лука Топаловић**
3- 3 Митровица (Срем).

Српска штампарија браће Скерловић Милановића у Новом Саду.